En wat zegt nu de Schrift? Maar immers, dat door dit Woord al wat er is geschapen wierd; dat door dit Woord van Gods kracht alle ding gedragen wordt en nog bestaat; en dat waar dit Woord ook nu nog onder menschen uitgaat, geen Damascener kling met de scherpte van dit Woord te meten is, want dat het snijdender en scherper is dan een tweesnijdend zwaard en doorgaat tot in pees en merg.

Ons woord als afschijnael van dit *eeuwige* Woord, moet daarom wel een ontzettende macht bezitten. En dat is natuurlijk ook. Immers het *zwaard* is het wapen van het lichaam, in het stoffelijke, in het uitwendige, in het zichtbare, maar het *woord* is het wapen voor de ziel, in het onzienlijke en geestelijke. Vandaar dat, zooveel machtiger als uw *ziel* is dan uw *lichaam*, zooveel hooger in macht ook de kracht van het *woord* staat boven de kracht van het *zwaard*.

De ziel is meer dan het lichaam; uw ziel draagt heel uw lichaam; ze tilt uw lichaam op; ze speelt met uw lichaam; ze kan in vollen koninklijken zin heerschen over het lichaam. Dus is ook de aard van uw zielskracht oneindig sterker dan de aard en de kracht van uw lichaam. Dat toont een martelaar. Dat ziet ge aan den kranken lijder, die God looft te midden van zijn pijnen. En zoo kan het niet anders, of ook *het wapen* waar de ziel over beschikt moet veel dieper gaan en verder reiken, dan het wapen van uw hand.

Niet bij een tegelijk. Dat spreekt vanzelf. Er zijn lieden die hun zwaard stomp lieten en links zijn in het hanteeren. En zoo zijn er ook, die het »woord" als het wapen van hun geest niet slepen, noch ook de macht verstaan, om er al zijn werking aan te geven.

Maar wat zegt dat?

Als ge van de macht van een *zwaard* spreekt, spreekt ge van een zwaard dat wel gewet in de hand van den held rust. En evenzoo, als ge van de macht van het *woord* handelt, bedoelt ge niet het gemeesmuil van een botterik, maar de bezielde taal die uitstroomt uit den mond van wie spreken kan.

Nu kan dat geestelijk wapen van het *woord* gehantecrd, om voor God te strijden en den zegen van zijn heil over alle creatuur te doen ruischen. Maar het kan ook tot dolk geslepen, om te wonden, te kwetsen en te dooden. En dat wil *de spot*.

Ge voelt toch, ook als een mensch zondaar is en kwaad wil, blijft die macht van het woord hem bij; maar om nu in haar tegendeel te worden omgezet. En zoo wordt het *woord* op 's menschen lippen een wapen *tegen* God en menschen, om te vloeken en God te lasteren, om te tieren en te morren, om te schelden en te schimpen, om te hoonen en te kwetsen door bitterheid en spot.

Een vreeslijk wapen, omdat er geen schild tegen beschermt. Het dringt in u, eer ge er op verdacht zijt. Verraderlijk overvalt het u. En ge hebt giftige wonden beet, eer ge zaagt wat dolk tegen u wierd opgeheven.

o, De spot vlijmt zoo diep en zoo snerpend, zoo wreed en zoo wee!

Hij grijpt u in het merg van uw ziel en van uw wezen aan. Hij kerft tot in den wortel van uw aanzijn. Spot ontzenuwt, ontmant en ontzielt.

En dat wetend, heeft Satan juist daarom vooral dat snijdende, giftige wapen van den spot tegen Christus en zijn volk opgeheven. Tegen den Christus toen hij stierf op Golgotha, toen ze hem tergden en hoonden aan het kruis.

En eveneens tegen zijn volk, tegen zijn kerk, tegen zijn martelaren en kruisdragers. Altoos dat giftige wapen van den spot, of hij ze ook ten val en van het geloof af kon brengen, omdat God ze niet uithielp.

Want dát is de spot, die dan tegen Gods volk gaat: »Gij, Gods lievelingen! en ziet wij triomfeeren over u. Gij Gods gunstgenooten, en ziet hoe wij u in uw onbeholpenheid den voet op den nek zetten, en onze lach zich verzadigt en dronken drinkt uit de aanschouwing van uw armelijk aanzijn, en zich vermaakt met uw leed!"

Altoos weer dat duivelsch geroep: »Ha, ha, waar of nu wel hun God mag zijn."

Zoo groeit de spot in het zeer doen, kwellen, beschimpen en uitlachen, tot ge recht diep gekweld, gekwetst en gewond zijt, en de spotter ziet, dat het gelukt is, u verdriet aan te doen; zoo te verdrieten, dat ge zelf bitter en boos wierdt; ja, of het gelukken kon, om ook u aan het schimpen te brengen. En dan hebben ze eerst recht volop schik in hun duivelsch bedoelen, want u óók driftig, u óók bitter te maken, is hun zaligste wellust.

Immers dan klimt het genot der spotzucht tot de hoogste hitte, als ze u in uw machteloos wezen voor zich hebben, en dan in die machteloosheid tot woede kunnen tergen.

En daarom klaagt Gods volk uit de diepte van het gewonde hart, en roept het uit: *We zijn des spots veel te zat.*

Want, dat spreekt vanzelf, een kind van God is niet opeens door den spot vermand. Als die spottende, sarrende tong pas begint, dan weet Gods kind wel: *Nu moet ik op mijn hoede zijn*, en neemt het zich zeer ernstig voor: *Ik zal een wacht voor mijn lippen zetten.*

Een tijdlang gaat het dan ook. En soms is het prachtig om te zien, hoe het vrome volk keer op keer genade ontvangt, om kalm en stil en lijdzaam te blijven; en telkens de giftige pijl weer uit de wonde trekt, niet om die terug te schieten op hem die ze wierp, maar om ze te blusschen in de wateren des heils.

Maar als het *lang* duurt, dán wordt het gevaarlijk. Als de spotter ons *rusteloos* achtervolgt, en altoos nieuwe, in gif gedoopte pijlen in zijn koker gereed heeft. Als er geen eind aan komt. En we zien dat onze lijdzaamheid hem prikkelt, om altoos dieper met zijn spot te wonden. Ja, dan waakt de korzelheid op; de nieren worden in u ontstoken; en zoo God ons niet hield, zouden we dan pijl tegen pijl willen inwerpen. Zoo zijn we des spots *dan veel te zat*.

En dan *moet* er ook iets geheuren.

Dat kan de ziel zoo niet dragen. Tegen die zonde van het *woord* in den *spot* moet dan ook onzerzijds met het wapen van het *woord* gestreden. De vraag is maar met *welk* wapen van uw woord?

En dan hebt ge de keus. Dan kunt ook gij doen wat uw hater doet, en uw woord tot een giftige pijl toespitsen, of wel ge kunt uw woord uitleen en bezielen tot een klank *des gebeds*.

En wie nu goed staat, die voorkomt dan de verzoeking om terug te schimpen, en gaat *bidden*.

Het *gebed* dat is voor hém het wapen van het *woord*, gelijk de *spot* het wapen des woords is voor wie een hater van God en zijn volk is.

En dan heet het: »*Wees ons genadig, o Heere, wees ons genadig, want wij zijn der verachting veel te zat. Onze ziel is veel te zat des spots der weelderigen, der verachting der hoovaardigen!*

Wel u, zoo het daartoe, als ge tegenover den spotter staat, bij u komen mag.

Want als het op schimpen gaat, is hij uw meester, uw meerdere, u te machtig. Spotten kan hij onvergelijkelijk beter dan gij.

Maar *bidden* dat kan hij op zijn beurt niet. Dat is het wapen waarin gij meerder oefening hebt. Als het op dát wapen aankomt, zijt gij *zijn meester*.

En dan overwint ge, niet omdat ge onaandoenlijk wordt of u aan den spot went; maar omdat hij u met zijn spot geen enkele wonde kan vlijmen, of op hetzelfde oogenblik wordt door uw Vader die in de hemelen is, balsem in deze uw wonde gedruppeld.

Ja, meer nog!

Gelijk de storm en het onweder de natuur verfrisschen, en koorts soms het lichaam bevrijdt, zoo voelt gij dan ook, na zulk een strijd met den spot der weelderigen te hebben doorgestaan, u rijker en innerlijk sterker door meerdere genade.

En gelijk de held van achteren roemt in zijn wonden, die hem in den strijd voor het vaderland wierden toegebracht, zoo zoudt ook gij van achteren die wonde u door den spotter in de ziel gevlijmd niet willen missen.

Want zulk een wonde is u dan een heilsteeken, een waarmerk van de echtheid uws geloofs geworden.

Het dieplood is in de wateren uwer ziel neergelaten, en zie, de eeuwige Ontfermingen openden zich onder u.

KUYPER.

Amsterdam, 24 Mei 1889.

Den laatsten tijd liet de *Heraut* zich weinig in met de kerkelijke procedures, die voor de onderscheiden Rechtbanken en Hoven aanhangig waren gesteld.

Ze boezemden ons geen belanstelling meer in, en het was ons eene verademing, dat tamelijk algemeen de overtuiging veld won, hoe voorshands in burgerlijken rechten de zaak voor ons beslist en de noodzakelijkheid om zelf te handelen geboren was.

Zelfs konden we danken voor het feit, dat ten gevolge van deze ongunstige rechterlijke beslissingen, het vrijwilligheidssysteem, waar we altoos op aandrongen, thans het algemeen geldende wierd; en tevens dat door het verlies van geld en goed niemand met en voor ons kon kiezen, dan die dit deed uit innerlijke geloofsovertuiging.

Dit toch is altijd de groote winste, zoo men u berooft, dat men u daardoor tevens bevrijdt van de meeloopers en hypocrieten, om u enkel met hen saam te laten, die met u door gelijke geestdrift voor de Belijdenis uwer kerk bezield zijn.

Toch zij het ons vergund ditmaal een uitzondering te maken voor de procedure in zake de kerk van Zuidwolde, voor het Hof te Leeuwarden aanhangig.

Hierbij toch greep het exceptioneele plaats dat één onzer, Ds. Hulsebos, zelf het pleidooi voerde; dat hierdoor een principieele behandeling der zaak mogelijk wierd; en dat dit proces ook meer de aandacht trok.

Op dit pleidooi van Ds. Hulsebos heeft de Procureur-Generaal in de zitting van het Hof d.d. 3 April 1889 dan ook van Conclusie gediend, en meer dan één zijner collega's zich de moeite gegeven, om tot het fond der zaak door te dringen.

Hiermee is één onzer ergernissen weggenomen. Immers wat ons niet weinig griefde was juist dat de rechterlijke macht keer op keer vonnis sloeg, zonder nota te nemen van het eigenlijke punt waar het geschil over liep.

Toch is het niet hierop dat we thans komen wilden. Critiek toch op zulk een breed gemotiveerde conclusie is alleen in een afsonderlijk geschrift te leveren. En deze critiek nu komt vanzelf bij de behandeling dezer zaak voor den Hoogen Raad, en voorts, naar we vernemen, in een tweede editie van het pleidooi van Ds. Hulsebos, met naschrift tot repliek.

Maar wat ons wel tot spreken noopt is de peroratie van den Procureur-Generaal.

Deze toch eindigde aldus:

Ten slotte nog één woord naar aanleiding der opmerking in de conclusie van eisch in hooger beroep voorkomende, dat, gesteld dat zij, appellanten, zich van de Ned. Herv. Kerk hadden afgescheiden, geen plaats is.

Deze opmerking moge in thesi generali niet van allen grond ontbloot zijn, de ontzetting van appellanten van hun lidmaatschap der Kerk moge overbodig kunnen worden geacht, zeker is het, dat zij door die over hen uitgesproken censuur niet geschaad zijn, wanneer mocht kunnen worden aangenomen, dat die hen, als niet meer tot de Kerk behoorende, niet meer heeft kunnen treffen; — maar bevreemdend is het zeker eene zoodanige opmerking te hooren uit den mond van appellanten, die evenals allen, die met hen, gelijk zij zich uitdrukken, het Synodale juk hebben afgeschud, — instede van het voorbeeld te volgen van hen, die in den jare 1839 en later ook om des geloofswille de Ned. Herv. Kerk verlatende, vrijwillig de voorrechten aan het lidmaatschap van die Kerk verbonden, waarop zij geen aanspraak meer hadden, prijsgaven, en zich tot een afgescheiden Gereformeerd Kerkgenootschap vereenigden, voor zichzelven niet anders vindiceerende, dan vrijheid tot uitoefening van hunnen godsdienst; — trots hun ondubbelzinnig breken met de Ned. Herv. Kerk, trots de verklaring dientengevolge door het hoogste gezag in de Kerk over hen uitgesproken, dat zij geacht moeten worden niet meer tot de Kerk te behooren, en trots hunne ontzetting van hun lidmaatschap door het daartoe aangewezen kerkelijk gezag, desniettegenstaande, teneinde in het bezit te blijven van de aardsche goederen der kerk, zich bij voortduring blijven gedragen als leden der Kerk, zich rechten en bevoegdheden blijven aanmatigen, die zij uit kracht der bestaande wettige verordeningen rechtens hebben verloren, en tot dat einde de Kerk in hare grondwettige instellingen aantasten en verzet tegen en ongehoorzaamheid aan de wetten en het kerkelijk gezag prediken en bevorderen; — tegenover personen, die aldus handelen en zoodanige houding tegen de Kerk aannemen, kan bezwaarlijk en allerminst door die personen zelven, der kerkelijke autoriteiten eene grieve gemaakt worden, dat zij zoo krachtig mogelijk optreden en alle wettige, hun ten dienste staande middelen aanwenden tot verdediging en handhaving van de rechten en belangen der Ned. Herv. Kerk.

Tegen deze peroratie nu hebben we één overwegend bezwaar, dat de Procureur-Generaal Mr. G. A. Visscher, ons als rechtskundige zelf zal moeten toegeven.

Namelijk, al hetgeen Mr. Visscher hier zegt is volkomen juist, zoo men staat op het standpunt der Synodalen, en dus overtuigd is, dat de Doleerenden elk recht om te handelen gelijk ze deden, niet alleen misten, maar zelfs niet achten konden het recht tot zulke handelingen te bezitten.

Ware dit nu zoo, en had men in Ds. Hulsebos en de zijnen te doen met mannen, die metterdaad zelf wel wisten: „We hebben *geen* recht, om alzoo te handelen", en die desniettemin zich toch zulke rechten aanmatigden, dan natuurlijk had Mr. G. J. Visscher volkomen gelijk, en ware misschien een dergelijke apostrophe in den mond van den Procureur-Generaal *niet* misplaatst geweest.

Maar zoo staan de zaken *niet*.

Ds. Hulsebos en de zijnen komen in appèl bij den rechter, om juist door den rechter zich gehandhaafd te zien in rechten, die ze voor God en menschen uit innige overtuiging verklaren te pretendeeren.

Met name Ds. Hulsebos heeft door zijn prijsgeving van een zeer hoog traktement getoond, dat hij een man van karakter is, en zijn pleidooi kan geen anderen indruk hebben gemaakt, dan dat hij sprak uit volle, innige, warme overtuiging.

En nu willen we den heer Procureur-Generaal toch gevraagd hebben, of het strookt met het denkbeeld van den rechtsstrijd voor den rechter, dat het Openbaar Ministerie, eer het Hof nog uitspraak deed, zich aanstelt tegenover Ds. Hulsebos c. s. *als ware het reeds uitgemaakt* dat hij zou veroordeeld worden; ja, erger nog, zich aanstelt, als hadde Ds. Hulsebos c. s. gehandeld *zonder* innerlijke overtuiging omtrent hun goed en deugdelijk recht.

De redactie van het *Handelsblad* stelt in haar nummer van Maandag onze redactie aansprakelijk voor wat de Directie der Vrije Universiteit in haar advertentie schreef.

Dit is geen eerlijk bedrijf.

En al weten we, dat voor elke andere redactie onze verklaring overbodig is, zoo willen we voor de redactie van het *Handelsblad* hier dan toch de uitdrukkelijke verklaring neerschrijven, dat in ons blad elk artikel selfstandig onderteekend wordt, en niemands verantwoordelijkheid zich verder uitstrekt dan voor wat boven zijn naam staat.

Advertentiën komen natuurlijk zelfs niet in aanmerking.

In het weekblad de *Gereformeerde Kerk* wordt door Dr. Hoedemaker breedvoerige mededeeling gedaan van allerlei intieme gesprekken, die hij zegt in vroeger dagen met Dr. Kuyper op beider studeerkamer gevoerd te hebben.

Het eigenaardig kenmerk van al deze gesprekken, gelijk ze hier worden meegedeeld, is, dat Dr. Hoedemaker steeds op schoone wijs edele dingen zegt, en dat omgekeerd Dr. Kuyper steeds op leelijke wijs er in loopt.

Nu denken we er niet aan, ons tegen zulk een phantastische polemiek te verweren.

Opdat echter uit ons stilzwijgen niet worde afgeleid, dat de juistheid van het medegedeelde bij ons geen bezwaar ontmoette, zien we ons tot ons leedwezen, eens voor altoos, genoopt tot de volgende verklaringen:

1°. Dat het onder mannen van eer, die jarenlang als vrienden en geestverwanten *met* elkander streden, steeds als regel van kieschheid en beschaamelijkheid gold, om, bijaldien onverhoopt hun overtuiging hen noodzaakte, met elkander te breken en tegenover elkander te gaan staan, nimmer, na hun breuke, misbruik te maken van wat vroeger uitvloeisel in woord of schrift was van vriendschap, vertrouwen en intimiteit. Waaruit volgt dat het ons leed deed te merken, hoe Dr. Hoedemaker dezen regel van kieschheid en manneneer schond.

En 2°. dat men in het algemeen weet, hoe bijna onmogelijk het is, na lange maanden, van een vluchtig en in vertrouwen gevoerd gesprek, den juisten inhoud in billijke bewoording weer te geven. Meer nog, hoe volatrekt onmogelijk dit wordt, waar bij het gevoerde gesprek zin en beteekenis van het gesprokene vaak aan een enkel woord hangt, ja, aan den toon waarin zulk een woord wierd uitgesproken. En dat waar een poging hiertoe toch gewaagd wordt door een vriend die met zijn vriend brak, en er dus belang bij heeft om zelf in het schoonste licht te gaan staan en zijn vroegeren vriend vooral in zeer donkere schaduw te plaatsen, *elke* waarborg ook bij den nuchtersten en eerlijksten referent wegvalt.

Iets wat te meer in casu geldt, waar de rijke aanleg van Dr. Hoedemakers phantasie, hem alle talent schonk voor onderhoudende causerie, maar geheel ongeschikt maakt voor de ernstige taak van den geschiedschrijver.

Gebrek aan ruimte gedoogde niet, dat aan alle bullen van ontzetting in de kolommen van de *Heraut* gastvrijheid wierd gegeven.

We namen deze bullen op in het laatst van 1887, opdat het publiek over den aard van deze kerkelijke rechtspraak zou kunnen oordeelen.

Maar toen alle verdere bullen slechts eene repetitie waren van de eerste specimina, lieten we die achterwege.

Thans echter maken we voor de afzettingsbul van Ds. Sleeswijk Visser eene uitzondering.

Hier toch geldt het een ander geval.

Niettegenstaande de Doleantie uitbrak en doorging heeft Ds. Sleeswijk Visser met zijn kerkeraad nog altoos geloofd en gehoopt, dat eenvoudige plichtsbetrachting in het Synodaal genootschap allicht tot beter resultaat kon leiden.

Hij trad dus *niet* uit, maar *bleef*.

Edoch, niet om gelijk de meeste Gereformeerde predikanten, die onder het Synodale juk bleven, thans doen, in strijd met alle vroegere houding en protest, thans *gedwongen* zich te leenen tot wat men vroeger zelf als *zonde* had afgekeurd. Neen maar, om, onder het Synodaal bewind, de kerk van Rijsoord *naar den Woorde Gods* te regeeren, en het Gode over te geven wat er van komen zou.

Een op zichzelf schoon denkbeeld, dat velen toelachte, waar meer dan één zich achter verschool, maar dat Ds. Sleeswijk Visser, niet eens, bij uitzondering, *ook gemeend heeft*.

En wat kwam nu uit?

Geve op die vraag zijn ontzettingsbul het antwoord.

»Het Provinciaal Kerkbestuur van Zuid-Holland,

Gezien het Besluit van het Classikaal Bestuur van Dordrecht, d.d. 27 Febr. 1889 waarbij het op grond van een schrijven van den Weleerw. heer S. Sleeswijk Visser en den Eerw. heer P. Visser, dd. 27 November 1888 aan den heer Secretaris der Algemeene Synodale Commissie der Nederlandsche Hervormde Kerk, de bezwaren tegen de heeren S. Sleeswijk Visser, P. Van Rijs, J. Van Nes L. De Kool, W. Legerstee en J. J. Hooijmeijer, allen leden des Kerkeraads te Rijsoord, zoo ernstig acht dat zij tot ontzetting uit hunne kerkelijke bediening zouden aanleiding kunnen geven, en daarom op grond van art. 47 Regl voor Kerk. Opzicht en Tucht de zaak verzendt naar het Provinciaal Kerkbestuur voornoemd;

Gezien de Afschriften van uitspraken in hooger beroep van het Classikaal Bestuur voornoemd, d.d. 27 Februari 1889; — een schrijven uit Rijsoord van eenige lidmaten der gemeente d.d. 18 Maart 1889 alsmede een schrijven uit Rijsoord, d.d. 21 April 1889; het schrijven van 208 Kerkeraadsleden te Rijsoord in antwoord op vragen tot den Kerkeraad gericht, en alle verdere stukken;

Gehoord het rapport der Commissie, met het voorloopig onderzoek dezer zaken belast;

Overwegende wat de feiten betreft,

Dat het Provinciaal Kerkbestuur van Zuid-Holland bij uitspraak van 7 November 1888, tegen den Predikant en 4 Kerkeraadsleden te Rijsoord een tuchtzaak behandelende, op hen het eerste tuchtmiddel heeft toegepast;

1. Overwegende, dat de Kerkeraad van Rijsoord, bij voormeld schrijven van 27 November 1888 aan den Secretaris der Algemeene Synode der N. H. Kerk bericht, dat hij aan den *President* en den Secretaris der Synode mededeelt, dat hij de beroeping niet aanvaardt, als zijnde niet op grond van Gods Woord uitgesproken; dat die Kerkeraad verder zegt officieel te berichten, dat hij zijn gemeente wil regeeren door Gods hulp naar Zijn Woord, onze belijdenis en naar de beloften bij aanvaarding van het ambt afgelegd; dat hij zich zal verzetten tegen al wat daartegen mdruischt; welke brief door de Synodale Commissie, door bemiddeling van het Provinciaal Kerkbestuur, verzonden is aan het Classikaal Bestuur van Dordrecht, hetwelk daarover besliet heeft zooals in bovengenoemde uitspraak van 27 Februari 1889 is vermeld;

II. Overwegende dat de Kerkeraad van Rijsoord den 31 Januari 1889 de heeren P. Plaisier, W. Nugteren L. Nugteren Pz., weer censuur door het Classikaal Bestuur bij uitspraak in hooger beroep van 1 Augustus 1888 en 26 September 1888 was opgeheven, ónn hetzelfde feit, namelijk het teekenen op adressen van beklag tegen den Kerkeraad van Rijsoord alsmede op grond van het doorloopend verwaarloozen der openbare godsdienstoefening te Rijsoord heeft gecensureerd;

dat de Kerkeraad, op grond van onderteekening van adressen van beklag over willekeurige handelingen, nog 15 andere leden der gemeente voor onbepaalden tijd het Avondmaal in de kerk der gemeente heeft ontzegd;

Overwegende dat bedoelde personen over die uitspraak zich hebben beklaagd bij het Classikaal Bestuur van Dordrecht hetwelk bij uitspraak in hooger beroep, d.d. 27 Februari 1889 het besluit des Kerkeraads van 31 Januari 1889 heeft vernietigd, en de beswaarden ontslagen van alle vervolging;

III. Overwegende, dat toen één dezer personen, Cornelis van Gilst Pz., zich wendde tot den Kerkeraad om den doop voor zijn kind te verzoeken, hem werd aangezegd, dat zijn kind wel kon gedoopt worden, maar dat de vader als *gecensureerde* niet tot het beantwoorden der vragen zou worden toegelaten;

IV. Overwegende, dat de Predikant op 21 April ll. openlijk van den kansel aan de gemeente heeft medegedeeld dat de opheffing der censuur vanwege het Classikaal Bestuur van Dordrecht door hem niet werd erkend, en misdien de 18 personen niet tot het Heilig Avondmaal werden toegelaten, zoolang zij niet op schuldbelijdenis door den Kerkeraad van de censuur waren ontheven;

Overwegende, dat de Kerkeraad van Rijsoord, over deze dingen ondervraagd, in zijne missive van 26 April 1889 de waarheid van alle bovengenoemde feiten erkent;

Overwegende, dat uit dezelfde missive blijkt, dat van de leden, die thans den Kerkeraad van Rijsoord uitmaken, de heer S. Sleeswijk Visser, predikant de heeren P. Van Rijs, J. van Nes en L. De Kool, ouderlingen, de heeren W. Legerstee en J. J. Hooijmeijer, diakenen, tot deze handelingen hebben medegewerkt, of althans dezelve goedkeuren en de verantwoordelijkheid daarvan voor hunne rekening nemen;

Overwegende in rechten;

Ad I, dat de in het schrijven des Kerkeraads aan den Secretaris der Algemeene Synode vermelde handelingen des Kerkeraads, waarbij hij verklaart de beroeping tegen zijne *leden* uitgesproken niet te aanvaarden, hoewel op zichzelf nietig en van geenerlei waarde, in strijd is met de verplichting van ieder lidmaat der Kerk om de beslissingen van de bevoegde Kerkelijke Collegiën te eerbiedigen (art. 6 Regl. voor Kerk. Opzien Tucht);

Ad. II dat de censuur, op 31 Januari 1889 uitgesproken over drie personen, die reeds in Juli 1888 voor hetzelfde feit waren gecensureerd, en van die censuur door het bevoegd Collegie ontheven, daarstelt een bis in idem, in strijd zoowel met den geest der Christelijke tuchtoefening als met alle beginselen van rechtspleging, en derhalve niet anders kan beschouwd worden dan als vergrijp in de uitoefening van kerkelijke betrekkingen;

Ad III. dat de weigering van den Kerkeraad om C. Van Gilst toe te laten de vragen van het formulier bij den doop van zijn kind te beantwoorden, op grond dat de Kerkeraad de opheffing der censuur, door het daartoe bevoegde Collegie uitgesproken, niet erkent, eventueel in strijd is met het bovengenoemde art. 6 van het Reglement voor Kerkelijk Opzicht en Tucht, en niet anders dan als vergrijp in de uitoefening van kerkelijke betrekking kan worden aangemerkt;

Ad IV. overweg; nde dat de verklaring op 21 April ll. aan de gemeente gedaan, eventueel in strijd is met de Kerkelijke Reglementen en Verordeningen, daar een lager Collegie niet gerechtigd is willekeurig besluiten van hooger Collegie nietig te verklaren;

Overwegende, dat alle deze handelingen in strijd zijn met de verplichting, die op ieder lidmaat der Kerk en op elken ambtsdrager in dezelve rust, om de kerkelijke verordeningen op te volgen, en derhalve in strijd met de belofte door beklaagden afgelegd bij hunne bevestiging als lidmaat der Nederl. Herv. Kerk;

wat den predikant betreft, in strijd met zijne belofte, door het onderteekenen van zijn beroepsbrief naar de gemeente Rijsoord bij vernieuwing gedaan, om door bestuur en opzicht alles te doen wat een herder en leeraar, overeenkomstig Gods heilig Woord, volgens de verordeningen der Nederl. Hervormde Kerk betaamt;

wat alle beklaagden betreft, in strijd met de verplichting, die op iederen Kerkeraad rust, om zich in alles naar de Kerkelijke Reglementen te gedragen, en toe te zien dat zij worden opgevolgd;

Overwegende, dat deze handelingen derhalve in strijd zijn met hetgeen de Kerkeraad in zijne missive aan den Secretaris der Algemeene Synode erkent als zijne roeping en plicht, en de beloften bij de aanvaarding van zijn ambt afgelegd;

Overwegende, dat uit al hetgeen door het Classikaal Bestuur en het Provinciaal Kerkbestuur in deszen is verricht, en uit de handelingen des Kerkeraads te Rijsoord, en inzonderheid uit het laatste schrijven van 26 April 1889 blijkt, dat de ter kennis van het Kerkbestuur gekomen verkeerdheden in den geest der broederlijke liefde, door de schuld des Kerkeraads niet meer uit den weg zijn te ruimen, en de 6 bovengenoemde leden des Kerkeraads moeten geacht worden elk voor zich schuldig te zijn aan de hun ten laste gelegde verkeerdheden;

Recht sprekende in eersten aanleg;

Gezien art. 51 Algemeen Reglement; art. 13 Synodaal Reglement voor de Kerkraden; art. 39 Reglement voor het Godsdienstonderwijs; artt. 1, 3, 4 j. 6, 7, 19, 21, 33, 47, 50, 51 Reglement voor Kerkelijk Opzicht en Tucht;

Verklaart de heeren Simon Sleeswijk Visser, predikant, Pieter Van Rijs, Johannes Van Nes, Lambertus De Kool, ouderlingen, Willem Legerstee, Jan Johannis Hooijmeijer, diakenen, schuldig aan vergrijp in de uitoefening van kerkelijke betrekking;

Ontzet hen mitsdien van alle bedieningen en ambten in de Nederlandsche Hervormde Kerk in het algemeen en de Nederduitsch Hervormde Kerk te Rijsoord c. a., en van het lidmaatschap der Nederlandsche Hervormde Kerk;

Bepaalt, dat het verlies van traktement van den heer S. Sleeswijk Visser zal aanvangen op den dag dat deze uitspraak van eindbeslissing zal hebben verkregen;

Beveelt dat afschrift dezes binnen acht dagen aan elk der beklaagden, aan den Kerkeraad der Hervormde gemeente te Rijsoord c. a., aan de Kerkvoogden aldaar, aan het Classicaal Bestuur van Dordrecht aan de Algemeene Synode der Nederl. Hervormde Kerk en aan den Minister van Financiën zal worden toegezonden, en zoodra deze uitspraak kracht van gewijsde zal hebben verkregen, zij zal openbaar gemaakt worden in het officieel orgaan der Nederlandsche Hervormde Kerk.

Gedaan in de Vergadering des Provincialen Kerkbestuurs van Zuid Holland, op heden 2 Mei 1889. Tegenwoordig de heeren L. Doedes Dz., president, E. Cesar Segers Vice president, Jhr. P. O. H. Gevaerts van Simonshaven, W. Zegers, J. C. Van Slee, Mr P. Van den Brandeler, Dr. G. J. Van der Flier en A. Loeff, Secretaris en adviseerend lid.

(*was get*) L. DOEDES Dz., *President*.
E. CÉSAR SEGERS, *Vice president*,
P. O. H. GEVAERTS VAN SIMONSHAVEN.
W. ZEGERS
J. C. VAN SLEE.
VAN DEN BRANDELER.
G. J. VAN DER FLIER.
A. LOEFF, *adv. lid en Secretaris*.

Voor eensluidend afschrift.
De Secretaris van het Provinciaal Kerkbestuur van Zuid Holland,
A. LOEFF.

Uit deze bange bul blijkt derhalve:

1°. Dat Ds. Sleeswijk Visser met zijn kerkeraad vast besloten was, zijn kerk naar den Woorde Gods te regeeren, en om te weerstaan alle macht die zich daartegen verzette.

2°. Dat de Synodale besturen dit niet hebben geduld en hem deswege voor hun vierschaar hebben getrokken.

3°. Dat, zoodra de Synodale besturen merkten, dat Ds. Sleeswijk Visser onvervaard en klaar voor het meerdere gezag van Gods Woord boven de kerkelijke reglementen pal bleef staan, zijn kerkelijk doodvonnis gereed lag.

4°. Dat de mannen, wier namen onder deze afzettingsbul staan, allen behooren tot den kring der orthodoxen, die vroeger met ons den strijd tegen de Synode voerden.

En 5°. dat twee hunner zelfs, Ds. E. Cesar Segers en Dr. Van der Flier, voor nog korte jaren het standpunt van Ds. Sleeswijk Visser innamen, en deswege een conflict met de Synode aanbonden, dat ze eerst varen lieten, toen ze merkten, dat ze niet op den steun van hun Ethische broederen in de andere kerkbesturen rekenen konden.

Zonderlinge halfslachtigheid.

Op een dorp in Zuid-Holland deed zich in het Synodaal genootschap onlangs het geval voor, dat een kind van den Burgemeester belijdenis wilde doen.

Dit kind van den Burgemeester was intusschen op de catechisatie geweest, niet bij een der twee orthodoxe Synodale predikanten, maar bij den Protestantenbond.

Dienvolgens wenschte de Burgemeester ook, dat zijn kind elders bij een Modern predikant zou worden „aangenomen" en vroeg daarvoor het *noodige attest*.

Het oude geval, waardoor het Amsterdamsch Conflict ontstond.

En wat doet nu de Synodale kerkeraad?

Hij weigert dit attest.

Goed, maar nu komt bij den kerkeraad bericht in, dat deze catechisant toch is aangenomen, en dus op het boek moet ingeschreven.

En wat doet nu de Synodale kerkeraad?

Ge raadt het in tienen niet. Of ja, ge weet het reeds.

De kerkeraad *schrijft eenvoudig in*.

Heeft dit niet zoo iets van de mug uitzijgen, en den kemel doorzwelgen?

Geestelijke lafheid!

Theorieën van Kerkzuivering.

X.

Zoodra nu deze eerste theorie van kerkzuivering geen doel meer kan treffen, *moet* tot de tweede overgegaan, gelijk dan ook én in de 16de én in de 17de eeuw geschied is.

Het verschil tusschen deze eerste en de tweede methode van reformatie bestaat hierin, dat men bij de eerste methode in geen enkel opzicht de kerkelijke inrichting aanraakt; integendeel den geheelen kerkelijken toestel onaangetast laat; en enkel zijn best doet, om de *minder* goede bestanddeelen door *betere* te vervangen.

Maar toegekomen aan de tweede methode van reformatie, dan wordt dit anders, en dat wel doordien nu voor het eerst in eigenlijken zin het beginsel van *afzondering*, *uitscheiding* en *losmaking* van gelegde banden intreedt.

Scheiding is een heilig, goddelijk beginsel, dat overal en op alle terrein zijn werking moet hebben, zoodra op het heilig ert het kwade met het goede, de leugen met de waarheid gelijke pretentie wil doen gelden.

God maakte scheiding tusschen het licht en de duisternis.

Het is de Heere die een scheiding maakte tusschen Israël en de volkeren.

Het heilig Sacrament van het Doopsel strekt, naar luid onzer Formulieren van eenigheid, om de kinderen der geloovigen van de ongeloovigen te onderscheiden.

Scheiding heeft God gewild en doorgezet tusschen het heilige en het onheilige.

En zoodra weer vermengd wierd, wat Hij wil dat gescheiden zal zijn, heeft Hij het zijn volk toegeroepen: »Scheidt u af, en gaat uit, want wat gemeenschap heeft Christus met Belial?"

Dit is dan ook zoo waar en klaar, dat Voetius, onze grootste kerkleeraar, die het diepzinnigst dit punt behandeld heeft, zegt, dat separatie of scheiding aan *elke* theorie of daad van kerkzuivering ten grondslag strekt. Niet enkel in zooverre, dat ook elke *zedelijke* reformatie een afscheiding van Satan en de wereld is, maar zóó, dat bij elke verachtering der kerk in slapheid van leer of zeden, op Gods kinderen de plicht rust om zich *af te scheiden* van elken prediker, die niet de zuivere waarheid predikt, en zich *af te scheiden* van elken broeder of zuster, die ongeregeld wandelt. De apostolische vermaning dwong hen om dit standpunt in te nemen. Wie toch ter kerke blijft gaan bij een prediker, die de waarheid verloochent, en gewaarschuwd zijnde, in zijn dwaalleer volhardt, handelt tegen Tit. 3 : 10, waar *het verwerpen van een ketterschen mensch na behoorlijke vermaning* ons gelast wordt. En wie met leden der kerk, die ongeregeld wandelen, kerkelijke gemeenschap blijft onderhouden, handelt lijnrecht in strijd met 2 Thess. 3 : 6, waar de heilige apostel zegt: *„En wij beveelen u, broeders, in den naam des Heeren Jezus Christus, dat gij u onttrekt van een iegelijken broeder, die ongeregeld wandelt en niet naar de insetting, die hij van ons ontvangen heeft!"*

Wel verre van het denkbeeld van scheiding *als zoodanig* te bestrijden, dient dus veeleer, op grond van Gods Woord, beleden, dat het bevel tot afscheiding van de *leugen* en van de *zonde* een stellige plicht is, die op elk kind des Heeren rust.

En dat wel, niet enkel in dien zin, dat hij zijn eigen ziel van de smet der leugen en der zonde moet vrijwaren, maar ook wel terdege, dat hij gehouden en verplicht is, de kerkelijke gemeenschap te onttrekken aan hen die in paden van leugen of zonde volharden.

De burgermaatschappij en de kerkelijke maatschappij volgen elk een eigen grondregel.

In de burgermaatschappij is alles dooreengemengd; maar in de kerkelijke maatschappij niet. Ons burgerleven is dus als het vischnet en de akker waarop allerlei kruid gezaaid wierd. Het uitschieten van de goede en de kwade vissehen, en het afzonderen van kaf en koren, tarwe en onkruid, kan dus eerst later volgen. Maar zoo is het in de kerkelijke saamleving niet. In de kerkelijke saamleving zijn niet boozen en goeden saam, maar moeten *allen* goed zijn, zoodat er wel een tegenstelling tusschen *echte* geloovigen en *schijn*geloovigen, maar niet van geloovigen en *on*geloovigen in de kerk geduld mag.

In de kerk is uitsluitend voor de *geloovigen* plaats, en wie, hoewel ongeloovig, toch in de kerk leven wil, moet dit alleen kunnen doen door *hypocriet* te wezen. Dit niet te hebben ingezien, is juist de grondfout van het Methodisme, mits men maar scherp in het oog houde, dat het *zaad der kerk* voor geloovig gerekend wordt, ook al kan het zijn geloof nog niet openbaren.

Men doet dan ook in hooge mate verkeerd, indien men ten onzent de Christelijke Gereformeerden daarover hard valt, dat ze het beginsel van *Separatie* of *Scheiding* op den voorgrond schoven. Integendeel, dit is juist hun eere en hun kracht. Slechts het *Separatisme* moet in enkelen hunner bestreden, gelijk ons bij de derde methode van reformatie blijken zal.

Maar aan het bevel en den last des Heeren tot separatie van leugen en zonde op kerkelijk terrein, moet stipt en streng vastgehouden. Dat niet te doen, is het wezen der kerk vervalschen; en erger nog voet geven aan het steeds in wijder kring voortwoekerend pantheïsme.

De groote tegenstelling toch tusschen de belijdenis van den levenden God, God Drieëenig, Schepper van hemel en van aarde (Theïsme), en de belijdenis van een Oneindig Wezen, dat zich eeuwiglijk in een eeuwige wereld openbaart (Pantheïsme), schuilt juist hierin, dat de belijdenis van *den God der heilige Schrifttuur* een scheiding, een onderscheiding en een tegenstelling stelt, tusschen den Schepper en het schepsel, en een daaruit voortvloeiende tegenstelling tusschen waarheid en leugen, heiligheid en zonde. Terwijl omgekeerd, de belijdenis van een God, die de eeuwige Wereldziel van een eeuwige wereld zou zijn, het onderscheid, de grens, de tegenstelling tusschen God en zijn schepping opheft, en dientengevolge ook lichaam en ziel, en zoo ook waarheid en leugen, zonde en heiligheid dooreen laat vloeien en de stellige grenzen tusschen deze beide uitwischt.

Nu is dit Pantheïsme de oude zonde van ons Indo-Germanen.

In het dusgenaamde Buddhisme zondigden onze oude voorvaderen aan de boorden van den Ganges reeds door dit onzinnig gedichtsel hunner harten. In de Grieksche wijsbegeerte is ditzelfde waanzinnig stelsel nogmaals opgeleefd. Door het Neo-Platonisme en de school van Origenes heeft het reeds in de tweede eeuw een aanval op de Christelijke kerk beproefd. Tot in de dagen van Karel den Groote heeft het zich in Scotus Erigena gehandhaald. Met de Renaissance is het in de dagen der Reformatie nogmaals binnengedrongen. En door de school van wijsgeeren die sinds Spinoza en Kant het Rationalisme in heel zijn omvang vernieuwden, is het thans nogmaals den grondtoon komen aangeven voor het wetenschappelijk denken onzer eeuw; tot het in Darwin een apostel vond, die het ook op den samenhang tusschen mensch en dier toepaste.

Dit Pantheïsme nu, waarvoor de Lutherssche kerk steeds openlag, en waar alleen de Gereformeerde kerk een vastigheid tegen bood, is door Schleiermacher ook in de godgeleerdheid ingedrongen. Heel de school der „Vermittlungstheologen" is er door vergiftigd. En ook de Ethischen ten onzent zondigen dáárin het meest, dat ze, onbewust en zonder het zelf te bedoelen, aan deze pantheistische gronddwaling voet geven en haar door hun vermenging van waarheid en heiligheid verbreiden.

En dit nu is zóó lang voortgeschreden, tot dit Pantheïstisch woelen zich op practisch terrein eindelijk in de zondige idee van de „Volkskerk" heeft vastgezet; een kerk waarin naar Synodale uitspraak, gist en woelt, al wat woelt en gist in het leven van ons volk.

Ge moet dan ook bij den strijd, die hans gevoerd wordt, altoos scherp onderscheiden tusschen hen, die uit Confessioneel bedoelen nog altoos gelooven aan de poging, om de eerste methode van reformatie te kunnen doorzetten, en die andere, bij wie het bepaaldelijk om de *Volkskerk* gaat.

Bij de Confessioneelen is in den regel alle besmetting van het Pantheisme afwezig. Maar die godgeleerden ten onzent, die niet eens te loops een enkel maal in onnadenkendheid het woord *Volkskerk* bezigden; maar er systeem van maken, en het beginsel van *Volkskerk* op den voorgrond schuiven, zijn zonder één enkele uitzondering hiertoe door de Pantheïstische gronddwaling van hun wijsgeerig stelsel verleid. Dit belet daarom niet, dat ze zich als bij uitstek „Gereformeerd" aandienen, ja, zelfs zich inbeelden alleen de echte Gereformeerden te zijn. Wie toch de geschiedenis onzer kerk kent weet vanouds hoe we met de Spinozisten getobd hebben, en hoe er sinds tot onder de vroomsten zekere neiging bestond, om het Spinorisme in Gereformeerd gewaad te eeren. Maar de kenner laat zich door dezen schoonen schijn niet verschalken. Zijn geestelijk reukorgaan is er te fijn voor. En een echt belijder des Heeren merkt het Pantheisme reeds op tien passen afstands.

Welnu, op kerkelijk terrein is het dit Pantheisme, dat zijn kracht zoekt in het woeden tegen elk denkbeeld van separatie of scheiding.

En dit is natuurlijk.

Vloeit toch de plicht en roeping tot afscheiding op kerkelijk terrein van de leugen en de zonde juist voort uit die eeuwige onderscheiding en tegenstelling, waarmee het Eeuwige Wezen tegen de geschapen wereld, de waarachtige God tegen de dwaling en de Heilige tegen de zonde overstaat, dan *moet* het Pantheïsme zich wel diep vijandig keeren tegen het machtig wapen der Seperatie, waardoor juist in den wortel en in het uitgangspunt zijn zondig en waanzinnig voorgeven bestreden en gebrandmerkt wordt.

Juist daarom echter is en blijft het onze onafwijsbare roeping, om met bewuste mijding van het *Separatisme* (gelijk later blijken zal), het van God geboden denkbeeld van *Separatie* tegen dit Pantheïstisch marktgeschreeuw in bescherming te nemen.

De kerk zelve berust op Seperatie van de wereld. Het Koninkrijk der hemelen berust op Separatie van het Rijk der duisternis. En zoo dikwijls nu de macht van leugen en zonde sterk genoeg wordt om op het erf zelf der kerk het onderscheid tusschen leugen en waarheid, tusschen zonde en heiligheid op te heffen, is het de dure plicht en de heilige roeping van al Gods kinderen, om tegen dit Pantheïstisch gewoel het machtig wapen der *Separatie* op te heffen, niet uit eigendunkelijkheid, maar in gehoorzaamheid aan God.

En dat dit nu geen gedachtengang is door de *Heraut* thans verzonnen, om zich uit ongelegenheid te redden, maar reeds in de 17de eeuw, in de dagen der toenmalige Doleantie, door Voetius duidelijk aangewezen, dat blijke uit een vertaling van zijn eigen woorden, een volgend maal.

KUYPER.

Uit de Pers.

In de *Hervorming* beginnen ook onze Moderne clericalen lont te ruiken in zake hun confrater Ds. Lieftinck.

Ongerust zijn ze nog ganschelijk niet. Eer verwachten ze stellig, dat heel het zaakje met een sisser afloopt.

Maar toch, ze lichten even het pootje op, en in dat pootje schuilen klauwtjes.

Wij vernemen toch, dat genoemd Classikaal Bestuur de ingebrachte bezwaren *gegrond* heeft verklaard.

Niets schijnt ons te kunnen bespaard worden, wat den zonderlingen en ongeordenden toestand der Hervormde Kerk aan het licht brengt.

Of is het niet een zotte vertooning, die wij thans weder beleven?

Het Classikaal Bestuur zal het wel met een beroep op de kerkelijke reglementen kunnen goedpraten, dat het, zooals het deed, den éénen dag aan Dr. Lieftinck het voorgeschreven getuigschrift uitreikt, waarbij het hem onergerlijk verklaart in *leer* en wandel, en den volgenden dag tegen zijne leer uit Sliedrecht ingebrachte bezwaren gegrond acht; maar is het niet allerzotst, dat een kerkelijk Bestuur zoo kan handelen?

Indien het anders had gewild, wij twijfelen er geen oogenblik aan, of het had ook daarvoor in de Reglementen zijn gronden kunnen vinden.

Het »ja" en »neen" tegelijk loopt nu eenmaal door alle reglementen heen, en wij weten waaraan het ligt. En den eenen keer kan het iemand gelusten »ja" te zeggen, den anderen keer »neen" omtrent dezelfde zaak.

Zoo is het ook hier.

»Is Dr. Lieftinck onergerlijk in de leer?" vroeg men op zekeren dag uit Sliedrecht aan het Classikaal Bestuur van Sneek.

»Ja," was het antwoord, »volkomen onergerlijk in de leer."

»Vindt ge Dr. Lieftinck, die dit en dat schreef, waarlijk onergerlijk in de leer?" vroeg men den volgenden dag.

»Neen," was het antwoord, »de bezwaren, die ge aanvoert, achten wij gegrond."

En nu? Nu zal dezelfde vraag nog eens weer aan het Provinciaal Kerkbestuur van Friesland voorgelegd worden.

Wat zal dit doen?

Aan voorspellingen wagen wij ons ditmaal niet. Maar wij vermoeden, dat het Provinciaal Kerkbestuur, nadat het Classikaal Bestuur den eenen dag ja en den volgenden dag neen zeide, het meer opgevoerde kerkelijk kunststuk zal vertoonen van te zeggen ja en neen tegelijk.

En dan heeft alles weer zijn gewoon verloop gehad.

De kastijding is niet onverdiend.

»Een koninkrijk dat tegen zichzelven verdeeld is.....", ge weet wat de Heere er van zei.

En nu, een »verdeeld koninkrijk" is dat niet juist het beeld van deze Synodale Genootschapskerk?

KUYPER.

Wij achtten het in ons vorig nummer waarschijnlijk of eigenlijk alleen denkbaar, dat het Classikaal Bestuur van Sneek, na van de bezwaren, tegen Dr. Lieftinck, als beroepen predikant te Sliedrecht ingediend, te hebben kennisgenomen, hem wel rustig van Rauwerd naar Sliedrecht zou laten vertrekken. Wij hadden echter moeten bedenken, dat in kerkelijke zaken alles, tot zelfs het ondenkbare, mogelijk is.

Officieele berichten uit de Ned. Geref. kerken.

Woensdag 15 Mei werd de algemeene vergadering der Nederlandsche Vereeniging van Vrienden der Waarheid enz. gehouden. Het getal opgekomenen was kleiner dan vorige jaren, hetgeen niet voortkwam uit verminderde belangstelling in het heil der kerken, maar een gevolg was van de reformatie, die in vele kerken plaatsvond.

Naar aanleiding van Ps. 122 schetste de voorzitter op uitnemende wijze de heerlijkheid van de gemeente Gods, eene heerlijkheid onder de nieuwe bedeeling nog veel grooter, dan de gemeente bezat in de dagen, toen deze psalm aan de kerk gegeven werd.

Uit het verslag van den secretaris bleek, dat door de 3 godsdienstonderwijzers der Amsterdamsche kerk en door de oefenaren der vereeniging, op 118 plaatsen van ons vaderland 2022 oefeningen gehouden waren. Het ledental ging achteruit, wijl velen meenden, dat de vereeniging geen reden van bestaan meer had. Van de plaatsen, waar de vereeniging gearbeid had, vóór de tegenwoordige reformatie plaats, grecp, waren, op een paar uitzonderingen na, de kerken tot reformatie gekomen.

De penningmeester moest een klaagtoon aanheffen over de verminderde opbrengst der contributiën. Wel sloot de rekening dit jaar nog met een voordeelig saldo van *f* 230.82, maar hij had vreeze voor de toekomst. Immers de vergoedingen, die de kerken voor den dienst der oefenaren in het afgeloopen jaar gegeven hadden, waren *f* 1500 minder, dan de salarissen en de reiskosten bedragen hadden. En mocht nu het bedrag der contributiën verder verminderen, dan zou dit ten nadeele der arme kerken komen, wijl deze niet meer geholpen konden worden.

Het grootste deel der vergadering werd ingenomen door de bespreking van de vraag van het hoofdbestuur, luidende: Mag of kan de vereeniging blijven voortbestaan, nu de taak, die zij door den nood gedrongen op zich nam, weder aanvaard is door onze gereformeerde kerken zelven? Alle broeders, die over deze vraag het woord voerden, waren het eens dat de hulp der vereeniging nog niet gemist kon worden. Alleen bestond er verschil, of, nu de vereeniging haar doel, wat de geestelijke zijde aanging, bereikt had, men nu de statuten zou wijzigen, dan wel op andere wijze zou openbaar maken, dat de arbeid der vereeniging gewijzigd was.

Ten slotte werd met algemeene stemmen eene motie aangenomen van den voorzitter, luidende: »De vergadering spreekt als hare overtuiging uit, dat het doel der Vereeniging, wat de geestelijke zijde aangaat, bereikt is, nu de kerken zelven, als zoodanig, tot gehoorzaamheid aan Gods Woord terugkeerden, en dat dus de middelen, vermeld onder *a. b.* en *d.* van artikel 4 der statuten buiten gebruik zijn gekomen, maar dat vooralsnog het verzamelen van gelden tot ondersteuning van zwakke kerken en het verleenen van hulp bij de regeling der spreekbeurten tot hare roeping blijft behooren.

Kort verslag der vergadering van de classis Amersfoort, op Woensdag 15 Mei '89 te Amersfoort gehouden.

I. Tegenwoordig waren 4 Dienaren des Woords en 10 ouderlingen, vertegenwoordigende 9 kerken, terwijl de afgevaardigden der kerk van Baarn, om wettige redenen de vergadering niet konden bijwonen.

II. De vergadering werd geopend door Dr. G. Van Goor met gebed en lezing van Psalm 122.

III. Nadat de geloofsbrieven waren nagezien en goedgekeurd, werd tot praeses gekozen Ds. M. J. Bouman, tot assessor Ds. L. Adriaanse en tot scriba broeder J. H. De Waal Malefijt.

IV. Bij de omvraag volgens art. 41 K. O. bleek, dat te Bunschoten een school met den Bijbel is opgericht, die reeds 63 leerlingen telt, terwijl te Westbroek, in vereeniging met de Christel. Geref. gemeente aldaar, weldra eveneens zulk een school zal verrijzen.

V. Daarop hield Ds. Westerbeek van Eerten, van Tienhoven, een korte predikatie, naar aanleiding van 2 Tim. 2 : 8, waarover de andere Dienaren des Woords eenige opmerkingen ten beste gaven.

VI. Een voorstel van de kerk te De Bildt, om de wenschelijkheid uit te spreken, dat alle Nederduitsche Gereformeerde kerken zich gezamenlijk tot de regeering zouden wenden, om strenge handhaving der Zondagsrust, gaf vervolgens tot eenige bespreking aanleiding. Besloten werd, om hiertoe nog niet over te gaan, hoewel de vergadering met de bedoeling der voorstanders geheel instemde.

VII. De deputaten tot het bijeenbrengen der bezoldiging van een classicalen oefenaar, werden *gecontinueerd* en hun opgelegd, om op de volgende vergadering een beslist rapport uit te brengen.

VIII. Met meerderheid van stemmen werd besloten op de volgende vergadering *een scriba* voor *één jaar* te benoemen en wel uit de broeders ouderlingen.

IX. Als deputaten werden gecontinueerd de broeders Dr. G. Van Goor en J. H. De Waal Malefijt.

X. Met het oog op de mogelijkheid, dat zich eerlang een broeder kan aanmelden, om als oefenaar in de classis te worden toegelaten, wordt besloten den broeders Ds. L. Adriaanse en Dr. K. G. M. Westerbeek van Eerten op te dragen, een regelingsontwerp te maken voor het alsdan af te nemen examen, met inachtneming van het bepaalde in art. 70 der Acta van de Voorloopige Synode en dat ontwerp op de volgende vergadering in te dienen.

XI. Voorts worden de broeders Ds. Bouman, Westerbeek van Eerten en Adriaanse aangewezen als deputaten, ter voorbereiding der uitvoering van art. 19 D. K. O.

XII. De volgende vergadering wordt bepaald op *Woensdag 14 Augustus* en N.-Loosdrecht als de roepende kerk aangewezen.

XIII. Nadat de vergadering door den voorzitter is gesloten, eindigt Dr. Westerbeek van Eerten met dankzegging.

J. H. DE WAAL MALEFIJT, *scriba.*

Aan de kerkeraden der Ned. Gereformeerde kerken bericht de kerkeraad der Ned. Gereformeerde kerk van Marken (eiland), dat op Zondag 19 Mei de ouderlingen en diakenen in hunne ambten werden bevestigd door Ds. H. W. Van Loon, pred. te Amsterdam, en dat daarop in eene kerkeraadsvergadering voor geheel zijn kerk de band, die haar tot nu toe aan de Synodale organisatie van 1816/52 vasthechtte, werd verbroken, om weer kracht en geldigheid te verleenen aan de wettige kerkenorde, die hier tot het jaar 1816 gegolden heeft. Stukken voor den kerkeraad worden verwacht aan het adres van den ondergeteekende.

A. BONEVELD, *ouderling.*

Gaast en Ferwoude, 17 Mei.

Wat reeds geruimen tijd door de voorstanders der reformatie alhier werd begeerd, en volgens Gods Woord — Joël 2 : 12—27 — noodzakelijk geacht, mocht heden door de goede trouw des Heeren over ons geschieden.

Nadat in een daarvoor belegde vergadering, waartoe alle stemgerechtigde lidmaten waren uitgenoodigd, onder leiding van Ds. R. K. Brouwer, bedienaar des Woords in de genaburre kerk van Makkum en Cornwerd, de ondergeteekende ouderlingen en diakenen verkozen, en dezelve op 12 Mei openlijk in het ambt bevestigd waren, werd eene vergadering van hen als kerkeraad gehouden op heden den 17den Mei.

In deze vergadering werd in den naam des Heeren het besluit genomen, om voor de kerk dezer plaats te breken met de zondige banden der Organisatie van 1816 en weder kracht en geldigheid te verleenen aan de aloude kerkenorde, zooals deze laatstelijk door de Dordtsche Synode in 1618/19 is herzien.

De kerkeraad, hiervan door dezen kennis gevende aan de zusterkerken, spreekt zijne begeerte uit tot onderhouding van den band der wederkeerige gemeenschap ook in den weg des gebeds.

De kerkeraad der Ned. Geref. kerk te Gaast en Ferwoude,

L. C. KRAMER, K. REINSMA, } *ouderlingen.*
G. MIEDEMA, K. HEINS, } *diakenen.*
H. R. NIEBORG, *consulent,*

P.S. Stukken, voor den kerkeraad bestemd, gelieve men te zenden aan den scriba K. Heins te Gaast.

Buitenland.

Engeland. De aanstaande Algemeene Vergadering der Vrije Schotsche kerk.

Den 23sten Mei zal de *General Assembly* (algemeene vergadering) van de Vrije Schotsche kerk de rij harer vergaderingen te Edinburg openen. Deze vergadering is met een groote classicale samenkomst te vergelijken, waarbij geheel Schotland als classis te beschouwen is. Althans alle kerken zenden een dienaar en een ouderling naar deze vergadering, die over alle zaken te beslissen heeft. De Assembly zal geopend worden door eene prediking van Dr. Aird, die zijn opvolger Dr. Laird als Moderator het presidium zal overdragen. Beide mannen hebben in den jare 1843 tegenover de Schotsche overheid het beginsel van de souvereiniteit van Christus over zijne Kerk hoog gehouden; zij behooren tot de mannen, die de Vrije Schotsche kerk stichtten, toen de overheid het z.g. patronaatrecht handhaafde, waardoor enkele rijke lieden een leeraar in eene gemeente konden benoemen.

Het is opmerkelijk, dat men in Schotland nog steeds op de mannen blijft zien, die in 1843 den beslissenden stap gedaan hebben en met prijsgeving van staatstraktementen enz. enz., het volk voorgingen, om te buigen onder het zachte juk van Christus. Deze mannen zijn niet beschaamd uitgekomen; het heeft hun aan niets ontbroken, en de Vrije Schotsche kerk heeft zeer gebloeid.

Evenwel is daarin in den laatsten tijd verandering gekomen. Eenige jaren geleden heeft de General Assembly wel Robertson Smith als hoogleeraar aan het Seminarium ter opleiding van jongelieden voor het predikambt, afgezet, doch de geest van een Smith, die, zij het ook met meer vrome woorden, critiek op het Oude Testament oefende als een Kuenen en Wellhausen, is in de kerk blijven rondwaren. Daarom verheugde het ons, dat er in het Meinummer van het orgaan der Vrije Schotsche kerk een stuk staat van den predikant R. G. Balfour, om aan te toonen, *»dat geheel de Schrift waar is en geloofwaardig, tot de woorden waarin zij is geschreven."* Zouden we uit de woorden dezer stelling afleiden, dat Ds. Balfour de feilloosheid van den Bijbel verdedigde, uit het artikel blijkt, dat hij de onfeilbaarheid der Schrift wil bewijzen. Maar ons dunkt, men behoorde het over dit punt in de Vrije Schotsche kerk wel eens te zijn. Dat daarover zoo breedvoerig moet gehandeld, bewijst wel, dat op dit punt verschil van gevoelen bestaat.

In het Meinummer van het orgaan der Vrije Schotsche kerk wordt de verwachting uitgesproken, dat de Algemeene Vergadering zich schier zonder onderbreking zal kunnen bezighouden met practischen arbeid. Toch hangt er een donkere wolk boven de vergadering, die hevige debatten voorspelt. De quaestie van de herziening der belijdenis is aan de orde gesteld. En al wordt die zaak niet beslist, maar verschoven door de benoeming van eene commissie om haar te onderzoeken, toch kunnen over de vraag, of men eene commissie benoemen zal of niet, heel wat woorden gewisseld worden. Wij kunnen ons schier niet voorstellen, dat er iemand onder de Schotsche leeraren zal zijn, die op grond van het Gereformeerd kerkrecht, niet zal opkomen tegen het herzien van de belijdenis, met het doel daarin verandering te brengen, wanneer slechts een betrekkelijk klein deel van het lichaam van Christus vertegenwoordigd is.

Van lieverlede ontvallen den Vrijen Schotschen kerken de mannen, die hen uitleidden van onder het staatsjuk. Nog maar weinige leeraren en ouderlingen zijn er over, die de eerste strijd voor de vrijmaking der kerk mede hebben doorleefd. Daarom mogen wij er wel om bidden, dat mannen mogen verwekt worden met gaven en genade, die de teekenen der tijden kunnen onderscheiden, en met wijsheid en behoedzaamheid de kerkeraden kunnen leiden in deze dagen, waarin de critiek den schepter zwaait en veel op losse schroeven gezet wordt (in these days of sifting and unsettlement). Deze woorden worden gevonden in den brief, waarbij de kerken worden genoodigd om te bidden voor het welslagen van de Algemeene Vergadering. Ook deze woorden duiden aan, dat de neologische critiek ook in de Vrije Schotsche kerk zijn werk van verwoesting gedaan heeft.

Verleden jaar bleken de inkomsten der kerk minder te zijn geweest dan die van vorige jaren. Tot 1887 zijn de inkomsten der Vrije Schotsche kerk bijna gestadig gestegen; doch nu moet achteruitgang geconstateerd. Wij gelooven, dat de malaise op maatschappelijk gebied daartoe het hare heeft gedaan; doch wanneer er verslapping of afwijking van de leer in de kerken komt, dan is vermindering van collecten aanstonds het gevolg. Mocht de *General Assembly* daarom eens onderzoeken, welke oorzaken er toe hebben medegewerkt om de inkomsten der kerken te doen verminderen. In elk geval meenen wij, dat zijne vergaderingen niet zoo kalm zullen zijn, als men in Schotland schijnt te verwachten.

Frankrijk. Werking der officieuse Synodale Organisatie.

Gelijk wij meermalen hebben medegedeeld, hebben de Fransche Gereformeerde kerken, die zich nog »Evangelisch" noemden, zich vereenigd in een officieuse synodale organisatie, toen de regeering weigerde een officieele (d. i. door den staat erkende) Synode bijeen te roepen, uit vrees dat deze dan leertucht zou gaan uitoefenen. Deze officieuse synodale organisatie, hoe goed ook bedoeld door mannen als de hoogleeraar Pédézert enz. met groote inspanning tot stand gebracht, is gebleken van den beginne af op verkeerde grondslagen te zijn gebouwd. In plaats van de geloofsbelijdenis der Gereformeerde kerken in Frankrijk als formulier van eenigheid te handhaven; is men een korte »verklaring" gaan opstellen, die niets specifiek Gereformeerds bevat. In plaats van de aloude kerkenordening weder op te vatten, is men nieuwe reglementen gaan maken, die van hiërarchische trekken niet is vrij te pleiten. Steeds verder glijdt men op het eenmaal betreden hellend spoor af. Zoo heeft o. a. de Synode van de XVIde circonscriptie aangenomen, dat er eene liturgie moet zijn voor het opnemen van nieuwe leden. Die liturgie moet niet enkel zien op de toelating tot het Heilig Avondmaal, maar op de opname der catechisanten als leden der kerk, waarvan de toelating tot het Heilig Avondmaal slechts het gevolg is!

Niet alleen is dit besluit te betreuren, omdat de Synode getoond heeft de eerste beginselen der Gereformeerde leer niet te verstaan, maar ook omdat een particuliere Synode zich het recht toeschrijft, om op eigen hand in zulk een gewichtig stuk eene beslissing te nemen. Ach, wat is men in Frankrijk het spoor jammerlijk bijster!

Japan. Niet vele jaren geleden werd Japan geregeerd door bewindvoerders, die, evenals eertijds in Frankrijk de »Major domus", die waardigheid van vader op zoon bekleedden. Van deze Tycoons was de keizer van Japan of Mikado eigenlijk geheel afhankelijk; soms was hij hun gevangene. De Mikado leefde in afzondering en werd meer door het volk *vereerd*, dan dat hij de natie *regeerde*. De edelen des lands hielden daarbij de groote massa van het volk in een toestand van lijfeigenschap. In 1868 werd het Tyconaat afgeschaft; de edelen verloren hunne privilegiën en de Mikado besteeg zijn troon en ging de natie regeeren met een kabinet en een Raad van State. Er werd ook nog aan het volk eene constitutie beloofd, gelijk de Europeesche volken hebben. Deze is den 14den Februari van dit jaar afgekondigd. Japan heeft nu zijn Hooger- en zijn Lagerhuis. Zal dit tot zegen van de natie zijn? Het zal er van afhangen, of het Japansche volk al dan niet erkent, dat het van den Heere God deze vrijheden ontvangen heeft. Bouwt men voort op de souvereiniteit van den mensch, dan is te vreezen, dat dezelfde wrange vruchten in Japan door de revolutie zullen worden gebaard als in Europa.

WINCKEL.

Voor Kinderen.

DE EZEL.

Daar wandelt hij voort, stap voor stap langs den dorpsweg of door het veld, met zijn lange ooren, waaraan ieder hem kent, en draagt geduldig zijn vracht, of trekt den wagen, waarvoor men hem gespannen heeft; en wie hem ziet loopen zegt: 't Is toch een suf dier, zoo'n ezel.

Intusschen, wie zoo spreekt, kon zich wel eens gedacht vergissen. Een ezel behoeft zich volstrekt niet te schamen, want hij is van goede familie. Het paard is zijn volle neef, en wie 't niet gelooven wil, moet maar eens kijken naar hun pooten die van beide onge-